

China zou een internationaal mondiaal economische bestuur kunnen stimuleren middels de nieuwe AIIB.

Door: Drs. Mariska Stevens

Op een regenachtige middag in maart 2015 in Amsterdam kwam een groep mensen bij elkaar in een seminar over de culturele achtergronden van rechtsprincipes. De deelnemers bestonden uit bedrijfsjuristen, sociale wetenschappers en Chinese overzeese studenten in Nederland. Dit intensieve seminar met levendige discussie duurde zo'n 4,5 uur en diende ter voorbereiding van een groter seminar op 26 juni in Den Haag. Voor mij waren twee conclusies het allerbelangrijkst, namelijk:

- Oude economische tegenstellingen tussen socialistische en kapitalistische stelsels verhinderen de wereld om culturele barrières te overwinnen wanneer het gaat om gelijkwaardige internationale vertegenwoordiging (zoals in de VN, de WTO en dergelijke)
- Het verschil tussen het concept van de rechtsstaat (Rule of Law) en regeren bij machte van de wetgeving (Rule by law) wordt vaak eenzijdig uitgelegd. Vanuit het Westen zweert men bij de rechtsstaat, maar opvattingen betreffende privé eigendom kunnen de wet net zo gemakkelijk manipuleren als een vermeende "Rule by Law", wanneer het gaat om onverantwoordelijke economische praktijken, belasting ontduiking, netwerk privileges en economische uitsluiting.

De oorzaak van deze barrières ligt gedeeltelijk in het gebrek aan economisch beleid op internationaal niveau aangaande de internationale financiële sector. Anderzijds ligt de oorzaak bij de machtige status van internationale corporatieve bedrijven, die middels lobby's, patent-politiek en gebrek aan ketenverantwoordelijkheid het beleid op mondiaal niveau beïnvloeden. Ook ontbreekt het internationaal aan een gemeenschappelijk helder idee over verantwoord mondiaal economisch beleid en ontwikkeling.

Al lijkt een dergelijke conclusie enerzijds wat expliciet, toch raakt de publieke opinie telkens weer geconfronteerd en geschokt over bankpraktijken die destructief zijn voor de wereld economie. Producten zoals derivaten, de bonuscultuur en andere gebrekkige financiële woekerrente leningen vormden de oorzaak van de wereldwijde crisis van 2008. Managers ontvingen (en ontvangen nog steeds) exorbitante beloningen zonder enig besef van sociale verantwoordelijkheid of uitzicht op prestatie. Ondertussen waarschuwt de controle commissie van de Wereld Bank in een zojuist gepubliceerd rapport dat de Wereld Bank geen enkele evaluatie heeft uitgevoerd op de negatieve effecten op zowel sociaal gebied als op

het milieu. De voorwaarden van 40% van de leningen die de Wereld Bank in 2013 via de portfolio van het 'International Funds for Commodities' heeft verspreid zijn niet gecontroleerd. [i].

Ondertussen laat het (mondiale) onderzoek van Thomas Piketty en anderen (Piketty, 2014) zien dat de inkomensongelijkheid tussen de superrijken en de armen exponentieel zal groeien in 2030. Het MKB heeft, ongeacht haar belangrijke innovatieve rol, nauwelijks toegang tot leningen voor kleinere samenwerkingsprojecten en aanbesteding op grotere infrastructurele projecten als ketenpartner is vaak bijzonder ingewikkeld. De reputatie van de ontwikkelingsbanken is, zachtjes uitgedrukt, niet heel erg zuiver. Nog maar pas bleek ook de Nederlandse tak van het IFC een blunder te hebben begaan bij het verstrekken van leningen aan een infrastructureel project in Panama. Met andere woorden, zelfs al zou er sprake zijn van een oplossing voor de kloof tussen rijk en arm door middel van een progressieve vorm van belasting (hoe groter het kapitaal, hoe hoger de belasting), zoals Piketty voorstelt, dan zal financiële corruptie juist door haar internationale karakter, het niveau van de nationale wetgeving overstijgen.

Nationale staten en internationale corporaties

Naast al deze factoren is het gerechtvaardigd om te concluderen dat de mondiale financiële sector nauwelijks transparante reglementering kent. Staten regeren, maar internationale corporaties kunnen vrijwel ongehinderd belastingen ontwijken met behulp van banken, of lopen min of meer per ongeluk tegen de lamp (zoals Google en haar belastingconstructie met Ierland).

Let wel, het gaat hier niet om kleine ondernemingen, maar om werkelijk corporatie die werken met risico kapitaal, en waarvan de kapitaal structuur gericht is op het financieel "bevredigen" van aandeelhouders. Dit soort corporaties worden uitgenodigd met paradijselijke voordelen om zich in bepaalde landen te vestigen. Men zou kunnen zeggen dat hun status bepaald wordt niet, ondanks de wet, maar dankzij de wet. Publieke opinie in termen van belangen groeperen hebben betrekkelijk weinig effect op de beslissingen van grote corporaties.

De resultaten van grote corporaties zijn meestal niet direct voelbaar in het Westen, maar in die landen waar goederen geproduceerd worden, de Aziatische, Afrikaanse en Zuid Amerikaanse regio's. Al zal het vrijhandelsakkoord tussen Nederland en de Verenigde Staten daar snel verandering in brengen, vooral waren het corporaties als Monsanto betreft, en hun genetisch gemanipuleerde gewassen.

Overgewaaid uit de Verenigde Staten

Maar hoe zit het nu eigenlijk met de rechten van internationale bedrijven? Ironisch genoeg werken wij in Europa met een concept over investering en een rechtsstatus voor bedrijven die is overgewaaid uit de Verenigde Staten. Het ironische van dit concept zit in het gegeven dat bedrijven hun status ontleende aan het 14e amendement uit 1868. Dat amendement luidt: “Geen staat mag een persoon ontdoen van zijn leven, vrijheid of bezit zonder eerlijk wettelijk proces.” Dit amendement was speciaal in het leven geroepen om Afro-Amerikaanse burgers, die nog maar net bevrijd waren van de slavernij, te verdedigen in hun recht

op vrijheid. Echter, tussen 1890 en 1910 werden 307 kwesties voorgelegd aan het hoger gerechtshof, daarvan waren er slechts 19 van Afro-Amerikaanse burgers en maar liefst 288 door corporaties. Corporaties kregen hierdoor een legale status alsof zij burgers waren.[ii]

Wij zijn zo gewend geraakt aan deze economische constructie dat het lijkt alsof dat dit de enige legale constructie is van waaruit de economie draaiende blijft. Een veelgehoord argument is dat, wanneer internationale vennootschappen hun onafhankelijke status verliezen alle investeerders zich zouden terugtrekken, of zelfs niemand een bedrijf zou beginnen. Bijgevolg zijn ontwikkelingsbanken (Wereld Bank, Asia Development Bank etc.) de voornaamste financiers van projecten die economische ontwikkelingen in de armere (BRIC) landen zouden moeten stimuleren. Dat gaat regelmatig mis weten we nu, corruptie en vooral misrepresentatie leidde tot rampzalige gevolgen. Evengoed hebben deze investeringsbanken een aardige “return on investment”, hetgeen toch impliceert dat andere economische concepten voor de wettelijke status van corporaties mogelijk zijn. Een daarvan zou bijvoorbeeld ketenverantwoordelijkheid zijn.

AIIB: Een nieuwe bank, een nieuwe kans om de regels voor verantwoord ondernemen aan te scherpen?

De Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) werd opgezet in 2014 door China. Het doel van de investeringsbank is het financieren van infrastructurele projecten in de Aziatische regio. Het hoofdkwartier van de bank zal in Beijing gevestigd zijn. Het ingelegde kapitaal bedraagt 50 miljard dollar en zal worden verhoogd tot 100 miljard dollar. China zal 50% van de aandelen in handen hebben. Tegen alle vooroordelen in blijkt dat China Noord-Korea als partner in de bank afgewezen omdat deze niet voldoende financiële transparantie kon overleggen (The Diplomat)[iii]. Het meerderheidsbelang van China is opvallend omdat China altijd een afstandelijke houding had ten opzichte van de andere ontwikkelingsbanken. Bijvoorbeeld: slechts 6,47 % aandelen in de Asian Development Bank, 5,17% in de Wereld Bank en slechts 3,81% in het Internationale Monetaire Fonds.

Op dit moment hebben 57 landen een aanvraag ingediend om als mede oprichter erkend te worden in de nieuwe AIIB, onder hen ook Nederland. Minister Rutte sprak zich enthousiast uit over de AIIB en noemde het een geweldige kans voor het Nederlandse bedrijfsleven. Minister Koenders heeft kortgeleden de 2e kamer geïnformeerd over het Nederlandse

verzoek tot deelname aan de bank. De Verenigde Staten zijn niet blij met het initiatief. Allen Beatle van de Financial Times [iv] benadert de oprichting van de AIIB wel positief. Hij schrijft dat China zichzelf tot op heden heeft afgeschermd van deelname aan de bestaande investeringsbanken, hoewel het nu begonnen is met het verstrekken van unilaterale leningen. De stap blijkt noodzakelijk China's ervaring met bilaterale verdragen waarvan het moeilijk is om hen onder een gemeenschappelijke noemer te brengen. Wie bijvoorbeeld de principeovereenkomst op dubbele belasting tussen Nederland en China gelezen heeft, ziet meteen hoe moeilijk uitvoerbaar dergelijke constructies in de praktijk zijn.

We worden natuurlijk gewaarschuwd dat China een supermacht begint te worden, dat Rusland een te grote invloed zal krijgen in de nieuwe bank, dat het nieuwe initiatief de status van de Dollar bedreigt, dat de Renminbi daarmee in de toekomst gaat domineren als nieuwe internationale reserve en dat China de Westerse landen uitsluitend nodig heeft om zichzelf een kredietwaardige betrouwbare en legitieme status mee te geven. Is er echt sprake van een dreiging van een oorlog om internationale valuta? De niet-Aziatische landen zullen gezamenlijk niet meer dan 25% van de aandelen bezitten, hoe kunnen hun belangen worden gegarandeerd?

De strijd tegen ongelijkheid en ongelijke representatie voorbij de koude oorlog retoriek

Te midden van alle koude oorlogsretoriek bestaat de neiging om een belangrijk feit over het hoofd te zien. Deze factor heeft niets te maken met de relatie tussen Oost en West, Noord en Zuid. Het mondiale gevecht corruptie met investering en ontwikkelingsleningen zou een veel hogere prioriteit moeten hebben. Nog maar pas geleden werd het duidelijk dat er voor 900 miljoen euro gefraudeerd is met Europese subsidies.

Zoals eerder vermeld bleek uit de zelfevaluatie van de Wereld Bank groep dat de door hun verstrekte leningen tussen 2009 en 2013. Het ging nota bene om 50 miljard dollar die terecht kwamen in projecten waarvan de sociale gevolgen net als de risico's voor het milieu nauwelijks onderzocht werden en de negatieve effecten niet terug te draaien waren (Oxfam Novib)[v]. Ook Nederland zette recent haar subsidie aan Benin stop, omdat 4 miljoen aan subsidiegeld verdwenen uit Benins ministerie van water

Een ander gevaar betreft toch echt ook de macht van internationale corporaties, die regelmatig manipuleren met fondsen en waarvan de internationale economische effecten die de levens van miljoenen mensen verwoest. Thomas Piketty waarschuwde in zijn boek *Kapitaal in de 21e eeuw*, dat de inkomens kloof tussen arm en superrijk in 2030 buitensporige proporties zal aannemen als gevolg van kapitaaltoename enerzijds en commerciële uitsluiting anderzijds. Macht in de samenleving belandt in toenemende mate in handen van bijzonder rijke investeerders

Met de nieuwe AIIB moeten de oprichters allereerst regels vaststellen met betrekking tot de activiteiten en voorwaarden van de bank. Dat betekent dat Westerse landen niet ten prooi hoeven vallen aan de recalcitrante neigingen van niet-Westerse landen. Er zijn namelijk meer voordelen aan een bank geleid door China. Momenteel is China bezig met de ontwikkeling van een rechtssysteem dat zij zelf: een "Socialistische Rule of Law met Chinese karakteristieken" noemen. Er wordt natuurlijk schertsend geroepen dat een dergelijk systeem niet kan werken, en speciaal "liberale" economen zijn overtuigd dat een dergelijke benadering de "vrije marktwerking" in de weg staat. Niettemin zou het wel eens tijd kunnen worden om ons Westers zogenaamde positieve rechtssysteem ter discussie te stellen. In het licht van de huidige economische omstandigheden, welke rijkdom voor weinigen en armoede voor velen betekenen, is er wellicht iets mis met die private constructie van de (hele) grote corporaties.

Waarom voor de verandering eens vragen stellen over de positie van investeerders, over ketenverantwoordelijkheid en een wettelijke status te creëren waarin investeren, en de winst op investering direct verbonden zijn met verantwoord ondernemen.

De AIIB lijkt te streven naar een nieuw formaat, zoals Huang Wei schrijft in *China Daily*:

"Een van de uiteindelijke doelen die de AIIB nastreeft is het herverdelen van bronnen en dat zal ongetwijfeld de efficiency van kapitaal gebruik verbeteren. Daarnaast zal de AIIB ook streven naar het hervormen van het internationale monetaire systeem en het verbeteren van internationaal bestuur van het mondiale financiële systeem.[vi]"

Mondiale internationaal economisch beleid?

Initiatieven op het gebied van mondiaal economisch beleid (en zelfs wetgeving) verschenen voor het eerst in 2011 als een voorstel binnen de VN. Het verschil tussen de Chinese reactie op deze voorstellen en de reactie van de Verenigde Staten is uitzonderlijk te noemen. De Chinese reactie was als volgt:

"Het is in gemeenschappelijk belang van de internationale gemeenschap zou kunnen dienen om mondiaal economisch bestuur te verbeteren en om een robuuste institutionele basis te verzekeren voor een stabiele en gezonde economische ontwikkeling. Het nieuwe systeem van mondiaal economisch bestuur moet een weergave zijn van veranderingen in de wereldeconomie, en daarvoor moeten de volgende 3 principes worden geïncorporeerd.

1. Het moet representatief zijn: het moet zich verzekeren van een brede participatie van alle leden en, als prioriteit, een stimulans creëren voor de stem van ontwikkelingslanden, om hen op deze manier in staat te stellen een grotere rol te spelen in mondiaal economisch bestuur.
2. Het moet rechtvaardig zijn. Alle landen zouden moeten participeren op voet van gelijkwaardigheid zowel in het vaststellen van de agenda als van het beleid, om een gelijkwaardige vertegenwoordiging te garanderen die de opvattingen van alle partijen reflecteert en daarmee een uitgebalanceerd beleid kan vormen.
3. Het dient effectief te zijn. Het systeem moet resultaat georiënteerd zijn en zich richten tastbare resultaten en oplossingen voor problemen en niet verzanden in lege retoriek.”[vii]

Wetende op welke manier het mandaat in de VN is georganiseerd is het duidelijk dat China de deur openzet naar een meer gelijkwaardige representatie dan de huidige structuur toestaat. Het betekent het opgeven van het vetorecht in economische aangelegenheden. Dat vetorecht werd tot nu toe slechts opgeheven in geval van extreme humanitaire wreedheden. En het is interessant om te zien dat de Verenigde Staten duidelijk niet kiest voor gelijkwaardige representatie. Hun antwoord op de voorstellen van de VN:

“De consensus die heerst, erkent het belang van het continueren en respecteren van het bestaande mandaten en bestuursstructuren zoals vastgesteld door de lidstaten, en waarop wij al verschillende decennia ongekende economische groei, ontwikkeling en armoede vermindering hebben bereikt.[viii].

Wanneer we kijken naar de huidige stand van zaken met betrekking tot economische groei, ontwikkeling en armoede bestrijding zowel binnen de VS als in de BRIC landen lijkt de VS enigszins zelfverheerlijking. Misschien ben ik wel een oude cynicus als ik zou concluderen dat het standpunt van de VS neerkomt op: Welaan, laten we doorgaan met vooral niet te streven naar gelijkwaardige vertegenwoordiging, laten we doorgaan met het verzekeren van de macht van de grote corporaties, en vooral, laten we blind zijn voor de groeiende inkomenskloof, de bestaande armoede en het verpestte milieu en boven alles, laten we doorgaan ons te laven aan lege retoriek, waarmee we onze eigen belangen beschermen.

Kan en zal China hier verandering in brengen? Zelfs als de niet-Westerse landen slechts 25% van de aandelen in de nieuwe AIIB bezitten, dan impliceert dit verantwoordelijkheid om eerlijk te zijn in hun motieven voor participeren. Want waarom zou je participeren wanneer je er vanuit gaat dat de AIIB alleen maar de internationale politiek van China als supermacht dient? Wellicht is het beter om een actieve partner te zijn in het veranderen van de bestaande ongelijkheid. Dat zou pas een uitdaging zijn!

Yuan Gangming, de onderzoeker van Tsinghua Universiteitscentrum voor China in de Wereld Economie, vertelt aan de Global Times: “ China zal de AIIB niet domineren, juist omdat zij de Verenigde Staten heeft bekritiseerd voor diens dominantie in de Wereld Bank. China zal niet dezelfde fout maken. De AIIB zal meer zal meer gewicht geven aan de opvattingen en belangen van de ontwikkelingslanden.” In dat geval zal er werkelijke een economische verschuiving in het huidige systeem van representatie plaatsvinden[ix]. Het probleem van corruptie en de macht van enorme internationale corporaties is daarmee natuurlijk niet opgelost, maar het is een begin.

[i] <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2013-02-08/world-banks-private-sector-financing-arm-doesnt-know>

[ii] <http://www.thecorporation.com/>

[iii] <http://thediplomat.com/2015/04/chinas-aiib-the-final-tally/>

[iv] <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2015/03/26/europeans-in-the-aiib-a-sign-of-chinese-weakness/>

[v] http://www.ciel.org/Intl_Financial_Inst/CAO_Audit_8Feb2013.html

[vi] http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2015-04/29/content_20571717.htm

[vii] http://www.un.org/esa/ffd/economicgovernance/China_UNTranslation.pdf

[ix] <http://www.globaltimes.cn/content/920491.shtml>